

men jeg kan ikke se det. Hvad enten Folk have arvet eller købt Gaardene, have de taget Tienden med i Betragtning.

Men der er et andet Moment, som jeg for øvrigt ogsaa har berørt, nemlig at mange af vore Landboere se i den Tiende, de svare, en Ulighed, en gammel Uret, et Kainsmærke, en sort Kokarde, saa at de føle sig stillede paa en ringere social Fod end den Bonde eller Herremand, som ikke er tiendepligtig. Netop fordi jeg altsaa interesserer mig for Lighed og ikke for Ulighed, siger jeg, at der er en stor Klasse af vore Medborgere, der have denne Følelse, med Rette eller med Urette — om Følelæssager kan man ikke disputere — at der er lagt et Trællemærke paa dem, fordi de svare Tiende, saa er det en Samfundsopgave, jeg vil være med til at løse, at dette Trællemærke kan komme bort fra den tiendepligtige Bonde. Jeg vil være med til at afløse Tienden ved en Tvangslov og til et moderat Statstilskud, da man jo vanskelig kan faa noget saadant i Stand, uden at det kommer til at koste Staten Penge. Det har jeg sagt, og jeg kan ikke se, at der deri er noget saa forfærdelig kættersk. Det er nogle Gange Tiendens Beløb, der er os imellem, og saa Begrundelsen af den teoretiske Ret, thi den kan jeg ikke se. Grunden, hvorfor vi staa hinanden saa fjernt her, og hvorfor jeg staa saa fjernt fra saa mange Medlemmer af mit eget Parti i denne Sag, er den Omstændighed, at denne Sag ikke er en Fornuftssag, men en Religionssag. Naar jeg ellers har talt med Partifæller af Bondestanden, have vi kunnet tale roligt om baade Skattesager, Ejendomsskyld og Formue- og Indkomstskat, Hartkornsskattens Afløsning og alt det andet, men saa snart vi ere komne til at tale om Tienden, gælder der ingen Motivering, det er en Religionssag, en Trossag, og om Trossager kan man ikke disputere. Jeg har ikke faaet Klarhed, saa at jeg har kunnet blive overbevist i nogen Retning, de tiendepligtige Bønder taale ikke Diskussion om det Punkt. Det er for dem, hvad man kunde kalde et helligt Redskab, eller jeg kunde sige, som en Graver sagde om den Spade, hvormed der blev kastet Jord paa de bedre Lig: et til Dels helligt Redskab.

Den højtærede Minister mente, at hvis der i Øjeblikket forelaa Forslag om Afløsning af Hoveriet eller om Indførelse af almindelig Værnepligt i Modsætning til, at tidligere Bønderne skulde gøre al Soldatertjenesten, vilde jeg staa her som den usselige Mand, der vilde modsætte sig Afløs-

ningen af Hoveriet eller Indførelsen af almindelig Værnepligt. Jeg kan svare nej dertil, saaledes vilde jeg ikke staa her, thi jeg vil netop have, at alle Borgerne skulde staa lige og ikke ulige. Men Sammenligningen mellem Tiendeafløsning og Afskaffelse af Hoveri og Indførelse af almindelig Værnepligt — man bruger saa mange Sammenligninger Dag for Dag, at man til sidst har saa lidt at tage af — duer ikke, eller det er i hvert Fald en af de daarligere Sammenligninger. Hoveriet var jo en personlig Arbejdspligt, der hvilede paa Hovbonden og ikke paa andre Samfundsklasser. Den fri Arbejdsmand i Byen kunde gaa paa Arbejde Kl. 6 om Morgenen og komme hjem Kl. 6 om Aftenen med sin Fortjeneste, men Hovbonden var de 2—3 Dage om Ugen ikke paa Arbejde for sig selv med Dagløn, han maatte da trække for Herremanden og kunde kun de andre Dage passe sine egne Sager. Om Sammenligningen med den almindelige Værnepligt gælder noget lignende. En vis Klasse Menneskers Sønner udskreves til at værne Fædrelandet og maatte bære Byrden derved, medens andre vare fri for den personlige Præstation, der krævedes af Bønderne. Men det har intet at gøre og kan slet ikke sammenlignes med den Tiende, som hviler paa fast Ejendom, og som jeg kan købe. Naar jeg vil være Bonde, kan jeg købe en tiendefri eller en tiendepligtig Gaard, ligesom jeg vil. Og hvis man vilde modsætte sig Afløsning af Hoveri eller Indførelse af den almindelige Værnepligt — nu tale vi ikke om, hvorvidt den almindelige Værnepligt pekuniært set og statsretslig set i det lange Løb vil holde sig, men kun om den almindelige Værnepligt paa det Tidspunkt, da den blev indført som lige Ret for alle — eller hvis man vilde modsætte sig Afløsningen af Vornedskab eller Livegenskab eller Slaveri, maatte man jo være en Barbar, og jeg kan dog ikke tro, at den højtærede Minister, der nærer venlige Følelser for mig, kan tro, at jeg skulde være en saadan Barbar. Ikke heller kunne vi sammenligne Tiendeafløsningen med Afløsningen af Gammelskatten. Den ærede Minister siger, at jeg har været med til at afløse Gammelskatten og Bygningsafgiften, og nu vil jeg ikke være med til at afløse Tienden. Det har jeg jo været med til at gøre, men min Deltagelse i Skattelovene er ikke større, end at den har været, hvad jeg vilde kalde diskret. Jeg har aldrig ytret nogen stor Beundring for alt dette, særlig hvad angaar Afløsning af Gammelskatten. Jeg har fra gamle